

Høringsnotat fra artistorganisasjonen GramArt til høring i Prop. 104 L, Åndsverkloven. 01.02.18

Regjeringens forslag til ny åndsverkslov er ment å styrke kunstnerens mulighet til å leve av det de skaper. Det er også solid forankret i Jeløya-erklæringen at åndsverk skal rimelig betales for og respekteres. Det er viktig at Kulturkomiteen vedtar en åndsverklov som muliggjør nettopp dette.

GramArt er norske artisters interesseorganisasjon med 3000 medlemmer over hele landet og vi representerer artister som lever profesjonelt av sitt yrke. Våre medlemmer er selvstendig næringsdrivende og lever helt eller delvis av musikken de skaper. Våre medlemmer trenger en god og forutsigbar åndsverklov som ivaretar deres rettigheter og pengestrømmer slik at de kan gjøre jobben sin med å gi oss de gode musikkopplevelsene. For at vi skal kunne ha et godt musikkliv er det en grunnleggende forutsetning at artistene – som andre rettighetshavere - får betalt for jobben de gjør og at rettighetene til åndsverk er beskyttet. Og det er dette vår viktigste kulturlov, åndsverksloven, skal sikre.

Hovedmålet med åndsverkloven er også å sikre rettighetshaverne inntekter. I Departementets høringsutkast lå det en erkjennelse av at kunstneren ofte kommer til kort i avtaleforhandlingen. Derfor hadde høringsutkastet flere bestemmelser som hadde som formål å styrke rettighetshaverne. Å styrke kunstnerens posisjon i avtaleforhandlingen var også anbefalt av Kulturdepartementets egen utredning i 2015 (Skarsteinutvalget), lenge før revisjonen av åndsverkloven begynte. Det ble (etter hva vi har skjønnt) mange som ville være den svake parten i forhandlinger om rettighetsoverdragelser¹.

Så var også høringsutkastet fra kulturdepartementet i GramArts øyne i det store og det hele en god begynnelse for å ivareta lovens formål om å styrke rettighetshaverne. Derimot ble det gjort endringer på sentrale punkter i lovforslaget som ble sendt til Stortinget i april i fjor, endringer til rettighetshavernes ugunst. Det var derfor helt naturlig at et samlet og solidarisk kunstnerfelt protesterte. Når loven som skal ivareta kunstnerne møter motstand fra kunstnerne bør kulturkomiteen ta dette på alvor, siden loven har som hovedhensikt å beskytte nettopp kunstnerne. Vi ønsker derfor nå at Kulturkomiteen skal ta gode kulturpolitiske grep, slik at loven kan oppfylle sitt formål ved å legge til rette for en bærekraftig kulturnæring.

Vårt hovedbudskap til kulturkomiteen er at en åndsverklov må sikre rettighetshaveren i den sårbare forhandlingssituasjonen og sørge for at loven muliggjør håndheving av rettighetene. I det minste må lovforslaget justeres tilbake til kulturdepartementets opprinnelige forslag.

GramArt har følgende innspill til det foreliggende lovforslaget:

En styrket bestemmelse om spesialitetsprinsippet (§ 69) og rimelig vederlag (§67) er helt nødvendig.

Tilsammen utgjør disse bestemmelsene en vesentlig forskjell i rettighetshavernes hverdag i en forhandlingssituasjon. Hverdagen er nemlig den at våre medlemmer og andre rettighetshavere i økende grad møter en umulig situasjon: et forslag til avtale med vidtgående overdragelse av rettigheter mot liten eller ingen betaling eller ingen avtale. Det er ingen reell avtalefrihet i en slik situasjon. Å demme opp for slike totaloverdragelser er viktig i åndsverksloven. Det er også viktig for å beholde rettighetene på norske hender.

For det første må spesialitetsprinsippet i § 67, 2.ledd derfor endres tilbake til departementets utkast², slik at det i tillegg til å være en tolkningsregel også er en bevisbyrderregel. En slik lovfesting ville etter Departementets syn være i tråd med intensjonen om å beskytte den opprinnelige skapende og utøvende kunstner mot omfattende overdragelser i uklare avtaleforhold. Vi er naturligvis helt enig i dette. Det er en selvfølge at opphavspersonen beholder sine rettigheter med mindre annet er klart avtalt.

Vi ønsker: Spesialitetsprinsippet vedtatt også som bevisbyrderregel i tråd med det opprinnelige utkastet.

¹ Kulturdepartementets utredning 2015 "Kunstens autonomi og kunstens økonomi": «mange kunstnere opplever at oppdragsgivere utøvere et sterkt press for å kunne overta alle rettigheter til fremtidige utnyttelse av et verk mot et relativt beskjedent engangsvederlag—såkalt frikjøp».

² Slik som departementet foreslo i høringsnotatet på s 246.

I alle tilfeller er det helt vesentlig at regelen tolkes slik at den også skal kunne gjøres gjeldende også overfor senere ledd i verdikjeden, slik som det er foreslått i lovutkastet (s.229). Det er ønskelig med en tilslutning til denne tolkningen.

For det andre: Kravet om en ufravikelig rett til rimelig vederlag (§ 69, første og annet ledd) står helt sentralt i intensjonen om å styrke rettighetshavernes mulighet til å tjene penger på sin virksomhet. Det vil kunne hindre urimelige totaloverdragelser hvor man har erververe som dikterer urimelige avtalevilkår. Prinsippet er også fremhevet av regjeringen i Jeløya-erklæringen. Også denne grunnleggende bestemmelsen er svekket sammenlignet med tidligere utkast. Forhold etter avtaleinngåelsen skal ha betydning i vurderingen, fordi overdragelser av dette slaget er langvarige og etterfølgende omstendigheter kan endre forutsetningene dramatisk. Innsigelsene om at dette skaper usikkerhet for erververen er misvisende. Er det skjedd en utvikling som gjør at det opprinnelige vederlag ikke lenger fremstår rimelig, så vil typetilfellet være at dette skyldes vesentlig økte inntekter også for erververen.

Vi ønsker: Vedtagelse av prinsippet, med en forutsetning av at også etterfølgende omstendigheter skal kunne vektlegges i vurderingen av om et vederlag kan anses «rimelig».

Når det gjelder hva som er rimelig vederlag, har vi forståelse for at dette kan være vanskelig å fastsette. Dette mener vi enkelt kan løses ved en form for forenklet tvisteløsning eller nemndsbehandling, slik som i Nederland.

Utover dette mener vi at regelen om **oppsigelse av avtale ved manglende bruk** bør vedtas, i tråd med departementets forslag. Hensikten med overdragelse av opphavsrettigheter vil i hovedsak være at det skal skje en utnyttelse av verket. Dersom erververen ikke utnytter verket, blir det liggende dødt. Det er uheldig i et samfunnsperspektiv, og ikke minst uheldig for opphaveren som ikke når sitt publikum. Departementet foreslo derfor i Høringsutkastet en godt begrunnet regel i § 5-5 (s. 271). Her ble opphaveren gitt mulighet til å si opp en avtale om overdragelse dersom verket ikke ble tilgjengeliggjort innen tre år. Vi ønsker at Stortinget vedtar kulturdepartementets opprinnelige forslag til bestemmelse.

Bestemmelsen om **opphavsrettens overgang oppdragsforhold** mener vi naturligvis ikke bør lovfestes. Denne kodifiseringen skapte stor motstand i en samlet kulturbransje og med god grunn. GramArt mener en eventuell innføring av en slik bestemmelse som er foreslått i § 71,2.ledd vesentlig vil svekke våre medlemmers forhandlingsstyrke i arbeids- og oppdragsforhold.

Norge er ledende i verden på digitale strømmetjenester, og dette uten at nett-tjenester som f.eks YouTube og Facebook betaler for det kreative innholdet de presenterer. Dette er kjent som **value gap**-problematikken. GramArt mener dette er urettferdig og ikke i tråd med lovens formål. Vi ber derfor Stortinget bruke den muligheten dere har ved ny åndsverklov om å vedta bestemmelser som sikrer at disse tjenestene betaler for seg på lik linje med andre aktører.

I tillegg til dette gir vi vår fulle støtte til det Gramo har trukket frem, med hensyn til at det ikke skal være mulig å gi avkall på rett til vederlag, det NOPA har poengtert om kreditering og tvisteløsning og KopiNors betraktninger rundt Klasseromsdoktrinen.

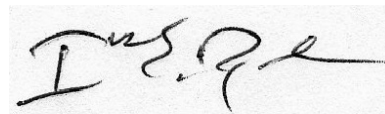
Det kommer hele samfunnet til gode at artistene får sine rettigheter ivaretatt slik at de kan fortsette å skape og fremføre musikk som er varige verdier for samfunnet vårt. Det må skje gjennom vår viktigste kulturlov, åndsverksloven.

GramArt setter stor pris på at departementet er tydelig på å styrke rettighetshaverne. Det er opp til Kulturkomiteen og gjøre disse nødvendige endringene så loven kan oppfylle sitt formål.

Mvh

Elin Aamodt, daglig leder, GramArt

Ivar S. Peersen, styreleder, GramArt